

L L E T R E S

Revista Literària Catalana

Nº 2. - Juny 1944.

Mèxic, D. F.

Redacció. Av. Nuevo León, 125-305.

“ B A B E L ”

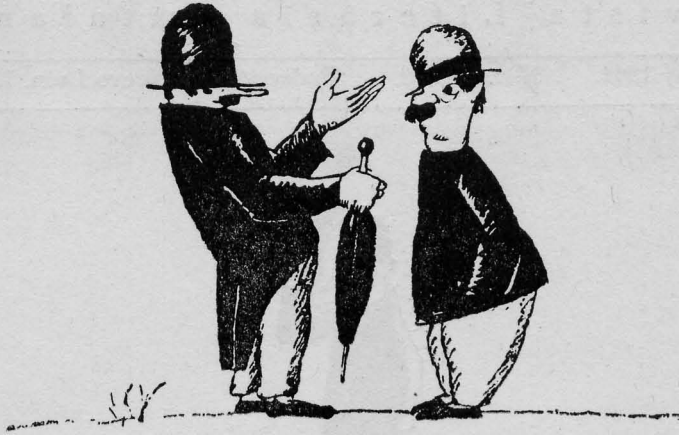
A LA primera meitat del segle XIX, un monjo desconegut del convent de Prémol, situat prop de Grenoble, va fer una profecia la bondat de la qual ha pogut comprovar tothom. Preveïé per a Europa un període de vicissituds, nodrit per guerres i revolucions alternades, que començaria l'any 1870 i acabaria en una data no determinada del segle XX.

Quatre anys després del fixat per a donar principi a aquesta època enfadada, nasqué a Barcelona en Xavier Nogués, "Babel" en el país dels somnis, que per a certificar la veracitat del profeta ostentà des de jove una cicatriu que li ratllava el nas. Aquest record de carn ferida va deixar-li un policia espanyol que, sota el signe de l'agitació del temps, condemnà el seu catalanisme donant-li un cop de sabre.

En Nogués portava una missió gloriosa per venjar-se del policia i servir Catalunya: la fla-

meta que l'havia de convertir en el millor ninotaire que ha conegut el món. Tenia al seu costat un poble que estima l'humor i una herència deixada a punt per predecessors il·lustres. Es tractava, però d'una herència que calia saber interpretar, no pas per a fer-ne ús còmodament, sinó per a recollir-la com a avís i descobrir el tresor que anunciava.

Quan en Nogués va nèixer, Europa acabava de madurar una mena de renaixement del caricaturisme, i encara no se sabia quina cosa era un ninotaire. Caldrà recórrer a l'ajut de les definicions perquè sigui rebuda sense protesta la diferenciació entre el ninot i la caricatura. La més antiga que es coneix per a explicar aquesta darrera es deu a Aristòtil, que en referir-se a Poson el classificà "entre els cultivadors d'un art que representa els homes pitjors del que són".

Per a definir què és un ninotaire, no es troba un àrbitre tan il·lustre i és possible que ningú no s'hagi pres mai la molèstia d'establir conceptes que el presentin distint del caricaturista. Però en realitat la diferència existeix, i té prou volum perquè el fet de confondre'ls faci nosa. Potser seria just de dir que el ninotaire mostra els homes més divertits del que són, i no millors ni pitjors.

Generalment, en la seva algidesa, la caricatura es valia d'un engany: amb el pretext de fer riure o somriure, ridiculitzava i censurava, tractava de mossegar amb l'artifici de l'humor. El dibuixant feia l'estorç de convertir-se en un subtil radiòleg, que deixava malalties al descobert, seriosament, tot fent veure que es tractava d'una broma.

El bon ninotaire no vol mal a ningú. La humanitat que manipula és trempada, fa riure de bona fe sense necessitat d'il·lustrar filosofies, i es veu de seguida que la petita gent que li deu la vida són habitants d'un món ideal, superior de debò, que no porten pedres al fetge ni fan enfadar mai. A més, els personatges d'aquest planeta són honrats i no es valen de trampes ni necessiten la col·laboració de textos per merèixer el premi d'una rialla.

I en Xavier Nogués va ésser un dels primers governants d'aquest món i qui sap si en fou el fundador. Quan algunes publicacions del nostre país el van presentar, Europa no havia acabat de conquerir la caricatura i l'ídol dels dibuixants encara era l'anglès Dana Gibson, amb els seus tímids arpegis entre el dibuix formal i el satíric. En Nogués no va tenir dubtes que es fessin aparents i va trobar el camí de seguida. Els seus primers ninots ja eren els millors que han estat coneguts fins ara, i va seguir un procés constant de superació. La novetat que significava el seu adveniment potser va passar una mica desapercebuda a Catalunya, o almenys no se li va concedir tota la importància. D'això és possible que no se'n pugui culpar ningú, per la sorpresa paralizadora que acostumen a produir els precursors i Catalunya no havia conegut fins aleshores cap ninotaire. Perquè en Tomàs Padró, en J. L. Pellicer i en Modest Urgell eren caricaturistes, i l'Apel·les Mestres hauria estat segurament —si no hagués perdut la vista— la transició entre el ninot i la caricatura.

Algú objectarà que en Nogués va conèixer l'èxit aviat i que no és exacte que passés desapercebut. L'objecció seria vàlida en un cert

aspecte, perquè adquirí la fama que recullen les enciclopèdies com a pintor i aigüafortista. Com a "dibuixant satíric" se li acostuma dedicar de passada un record cordial; els seus ninots són estimats, ningú no s'oblida de fer-hi referència, però amb la pressa i l'estalvi d'espai que es concediria a un art menor, a un passatemps de qualitat. El cert és que de pintors i d'aigüafortistes com ell n'hi ha hagut a gairebé tots els països, i que només el nostre es pot enorgullir d'haver produït un ninotaire únic, creador d'un gènere artístic en el qual arribà a la més alta expressió. Si qualsevol poble al nord, a l'est o a l'oest del nostre ens pogués robar una sort semblant, llançaria les campanes al vol, faria l'exportació del seu renom i ens convenceria a tots que li hem de tenir en compte.

Els catalans som aficionats a usar el qualificatiu de mestre, i en Xavier Nogués el mereix amb tots els honors. Després d'ell, Catalunya

ha donat una florida de ninotaires bons que li deuen el guiatge, conscientment o no, i d'ells i dels que seguiran és el deure de revalorar-los degudament, així que sigui possible.

La profecia de Prémol es va complir, i en Nogués conegué revolucions i guerres, engrunes de llibertat per a la seva pàtria i opressions absolutes. Li va tocar morir l'any 1941, durant el qual l'esperit del policia que va entonsar-li el sabre en el nas s'allotjava en un general sargidor d'imperis, i l'estorç oficial devia ésser encaminat a donar a entendre que s'havia mort un espanyol qualsevol. Abans o després d'acabar-se el "període de vicissituds" previst pel monjo del segle XIX, quan Catalunya es guanyí la seva sobirania, caldrà gravar en la pedra i divulgar-ho que en aquell any 1941 morí un català extraordinari, que va conquistar per al seu país una glòria que d'altres més grans envejarien.

PERE CALDERS

